

29ste FARMACEUTISCH HISTORISCHE DAG
28 OKTOBER 2010
KUMPULAN BRONBEEK, ARNHEM (NL)

Apr. Guy Gillias

De ruime vergaderzaal van het Reünie- en congrescentrum Kumpulan Bronbeek in Arnhem was aardig volgelopen met 89 deelnemers, waaronder 10 studenten en slechts 6 Belgische leden van de Kring, niettegenstaande alle leden van de Kring uitgenodigd waren voor deze jaarlijks weerkerende congresdag.

Even de lange, maar voorspoedige reis doorspoelen met een tasje koffie om de gelegenheid te geven aan ons lid dr. Sjoerd Wicherinck de aanwezigen te initiëren in een "Farmaciehistorie op Internet – een reisje over het World Wide Web". In een korte beschouwing gaf hij enkele tips om farmaciehistorie op te zoeken via Google.

De coördinator van het Nationaal Farmaceutisch Museum te Gouda, Harriët Immerzeel, vertelde dan enthousiast over haar troetelkind: de inrichting van het pand, de collectie met de Grendelzaal, de bibliotheek, de periodieke tentoonstellingen, de Vrienden van het Museum, de medicinale tuin en ook de toekomstdromen werden uit de doeken gedaan.

"De geschiedenis van de farmacie op masterniveau aan de VU" werd verduidelijkt door Professor Toine Pieters. Hij legde uit hoe onder andere hijzelf, prof. H. Beukers en dr. Annette Bierman werkten aan een niet te onderschatten masteropleiding van geïnteresseerden voor de geschiedenis van farmacie.

De getuigenis van een eerder cursist drs. Pieter Vree was overtuigend. Hij bewees de diepgang van het programma met zijn verhaal over "De omslag van het titreren".

Als hoofd van de Nederlandse delegatie in de Europese Farmacopee Commissie (1992-2008) vertelde hij ons waarom titrimetrie werd ingevoerd (standaardisatie van vooral sterk werkzame geneesmiddelen, aanvulling op zuiverheidsonderzoek, opsporing vervalsingen) en waarom deze methode slechts in 1889 werd beschreven in de Nederlandse Farmacopee, 3^e editie (analytische chemie werd wetenschap, farmacopee is leidraad voor studie apotheker).

Evelien Vanden Berghe, adjunct-conservator van de Musea Brugge, sloot de voormiddag af met een interessante lezing over "De apotheek van het Brugse Sint-Janshospitaal – De collectie en de leermiddelen van de zusters-apothecaressen".

Ze belichtte eerst de voorwerpen van de collectie opgesteld in de prachtige en authentieke apotheek: faïence potten met baardmankruiken, houten acajou beschildering en (Bruggeling Moerman en Van 19^e-eeuwse Brugse Ze besprak vervolgens de ten dienste stonden van de zusters: herbaria, farma-

Delfts blauw motief, eiken kistjes en tonnen met vergulde namen, vijzels de Gheyn uit Mechelen) en een gewichtendoos.

verschillende leermiddelen die niet-opgeleide apothekerscopees, een 18^e-eeuwse

simpliciakast en 60 merkwaardige cartouches. Deze fragiele papieren naamkaartjes van kruiden, bevatten een tekst in versvorm met betrekking tot de plant.

Ook het befaamde Winckel Bouck kwam aan bod: een boekje waar zuster Eleonora Verbeke sinds 1751 formules had genoteerd ten behoeve van en als hulpmiddel voor de werkende zusters in de apotheek.

Het uitgebreide aperitief en het uitstekende Indonesische middagmaal, in buffetvorm, met heerlijke wijnen gaf de deelnemers de kans verhalen uit te wisselen in een ongedwongen en vriendschappelijke sfeer. Enkele nieuwkomers voelden zich meteen thuis.

Dr. Minie Baron, medisch historica, vervolgde in de namiddag het programma van lezingen met het verhaal van "Aaltje Visser uit Lemmer (1851-1871), de eerste vrouwelijke gediplomeerde apothekersassistente".

Vóór 1867 was er geen statuut voor vrouwen in de apotheek (in de wet stond "hij"!).

Aaltje visser werd door haar vader-apotheker (opgegroeid in een zeilmakers familie) opgeleid in de apotheek. Als leerling-apotheker moest ze een opleiding volgen van 2 à 3 jaar, lager onderwijs genoten hebben, de Nederlandse taal machtig zijn (opstel maken), kunnen rekenen, Latijn kennen, een kennis hebben van de geneesmiddelen en praktisch recepten kunnen maken. Er diende bovendien met netheid en nauwkeurigheid gewerkt te worden.

Ze legde examens af voor 2 dokters en 1 apotheker op 7 juli 1861 in Meppel.

Als allereerste apothekersassistente huwde ze een apotheker die de zaak van vader overnam, een pand in Lemmer kocht, verder in onroerend goed handelde en panden verhuurde.

Aaltje overleed op 20-jarige leeftijd aan typhus. In het overlijdensregister werd ze "zonder beroep" geregistreerd.

Deze eerste apothekersassistente in Nederland is geen rolmodel geweest, want ze kende weinig navolgers. Ze mag een exponent van de nieuwe beroepsgroep genoemd worden.

Als laatste spreker kwam drs. Kasper van Ommen aan het woord, coördinator van het Scaliger Instituut aan de Universiteit Leiden.

Hij onderhield ons over "De bibliotheek van de Zwitserse arts Johann Jacob Wepfer (1620-1695)"

Als student was Wepfer aanwezig bij de autopsie van het verdacht overlijden (vergiftigd met waterschering) van de echtgenote van de baljuw van Padua. Hij ontwikkelde zich in de loop der jaren tot experimenteel toxicoloog, paste het principe toe van de bloedsomloop van Harvey en werd stadarts in Schaffhausen en van hoogwaardigheidsbekleders.

Hij mag de vader van de vasculaire anatomie van de hersenen genoemd worden; zo verklaarde hij het verband tussen de bloedsomloop in de hersenen en een beroerte. Hij maakte tevens studies over toxicologische kruiden (o.a. waterschering), moederkoornvergiftiging en hield zich bezig met de studie van diabetes en de visuele aura bij migraine.

Hij stelde bij zichzelf de diagnose vast van scleroses van de aorta, waaraan hij overleed in 1695.

Een uiterst aandachtig publiek kon nadien nog genieten en napraten bij een tasje koffie.

Afspraak in oktober 2011!

